

17.97x18.4	1/2	עמוד 68	סגולה	30/04/2026	97690889-6
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

הרצל ללא תיווך :

הרצל ללא תיווך

לראשונה נפתחים יומניו של חוזה המדינה לעיון חופשי ברשת, ומזמינים את הקוראים להתוודע אל הרגעים שבהם נולדה התנועה הציונית

במשך תשע שנים – מקיץ 1895 ועד אביב 1904, חודשים אחדים לפני פטירתו, תיעד הרצל את פעילותו הציונית ב-18 מחברות. לאורך אלפי עמודים, שנכתבו בגרמנית ובצרפתית, הוא פירט את מפגשיו הדיפלומטיים, את התכניות האסטרטגיות שהגה למדינה שבדרך, וגם את הלבטים והקשיים שליוו אותו. היומנים, המהווים עדות חיה לראשית התגבשותה של התנועה הציונית, נגישים כעת במלואם לציבור הרחב במסגרת המיזם המקוון הרצל-אונליין, ומאפשרים לקרוא את הגיגיו של הרצל במלותיו שלו ובכתב ידו.

בין חלום למעשה

כבר בעמוד הראשון תיאר הרצל את תחושותיו בראשית עיסוקו ב'עניין היהודים' והציג את שורשי חזונו:

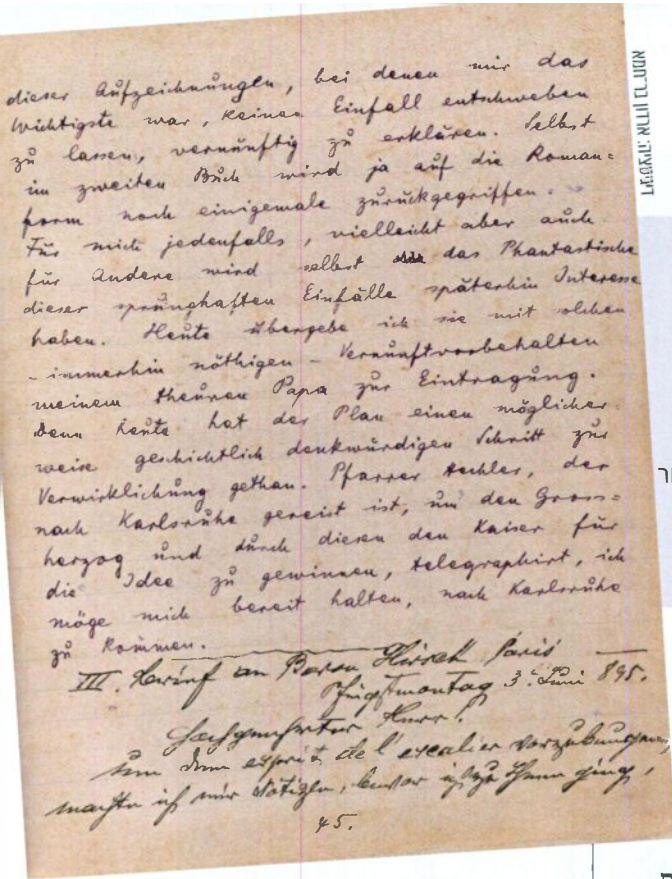
זה כמה זמן אני שוקד על יצירה שאין שיעור לגדולתה. היום אינני יודע אם אגיע לסיומה. היא נראית כחלום אדיר. כבר ימים ושבועות היא ממלאת אותי כולי עד אובדן החושים, מלווה אותי לכל מקום, מרחפת מעל לשיחותי הרגילות, מציצה מעבר לשכמי אל עבודת העיתונאי שלי, המצחיקה בקטנותה, טורדת אותי ומשכרת אותי. מה יצא מזה, אין לשער לפי שעה (הרצל-אונליין, יומן 1, עמ' 1).

בהמשך סקר הרצל את גלגולי הרעיון שהבשיל במוחו בעת שעבד כעיתונאי בפריז. הוא תיאר את פגישותיו ואת חילופי הדברים בינו לבין הברון מוריס הירש, ופירט בהרחבה את מחשבותיו על משפחת רוטשילד ועל הנאום שתכנן לשאת בפניהם. הנאום, שבסופו של דבר לא נישא, שימש כעבור חודשים אחדים

הדיו הנחולה
מתחלפת בשחורה,
והכתב הופך דק, צפוף
ומחובר. ניכר לעין
שאין זה עוד כתב ידו
של חוזה המדינה

19.54x23.87	2/2	69	עמוד	סגולה	30/04/2026	97690891-9
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790						

הרצל ללא תיווך :

LEGATIE: WILHELM TELUKON

הרצל-אונליין

האתר החדש 'הרצל-אונליין' – שהשיק לאחרונה הארכיון הציוני המרכזי – מציע עיון מקוון ב-18 מחברות היומן של הרצל ובכתב היד של הרומן 'אלטנוילנד'. הטקסט מוצג במלואו, כולל המחיקות, תיקוני הניסוח ושגיאות הכתיב שנעשו על ידי הרצל במהלך הכתיבה. לצד כתב היד המקורי מופיע תרגום לעברית ולאנגלית, וקישורים למאות תצלומים היסטוריים ומסמכי מקור נלווים מארכיונו הפרטי. האתר כולל מנוע חיפוש המאפשר לאתר בלחיצת כפתור מלים ומושגים הנזכרים ביומנים.

בסיס לספרו 'מדינת היהודים', שבו פרס את משנתו המדינית. בעמוד 57 של היומן נזכרת לראשונה בכתבי הרצל המלה ציונים – פרט שאפשר לאתר בקלות בעזרת עיון דיגיטלי ביומנים:

– הדין הכחולה מתחלפת בשחורה, והכתב הופך דק, צפוף ומחובר. גם עין בלתי מקצועית תזהה מיד שאין זה עוד כתב ידו של חוזה המדינה. ההסבר מצוי ביומן עצמו.

בראשית הדרך נהג הרצל לכתוב בשיטה דו שלבית – תחילה רשם את מחשבותיו על פתקאות, ואחר כך העתיקן לעמודי היומן בצורה מסודרת. בשבועות עמוסים במיוחד הוא לא הספיק לבצע את שלב ההעתקה, אף שהכתיבה עצמה לא פסקה, ואז נרתם אביו יעקב למשימה, והעתיק עבורו את הרשימות. כך היה עד סוף המחברת הראשונה:

אבוי לנוכלים המבקשים להתעשר מעניין היהודים. נתקן בעבורם עונשי השפלה קשים ביותר – אובדן כל הזכויות הפוליטיות, זכויות הישיבה בארץ. נעשה אותם פסולים לרכישת נכסים דלא נייד, שהרי החברה [של היהודים] אסור לה שתהפוך לפּנְגְּהָ. נמזג את כל הציונים (שם, עמ' 57).

כאן הפסקתי אז את התיאורים הרצופים, כי באו הרבה שבועות של עשייה שאין דוגמתה, שבהם לא יכולתי עוד לרשום את הרעיונות בשקט אל הנקי. כתבתי בהליכה, בעמידה, בשכיבה, ברחוב, בעת האכילה, בלילה כשהדברים עקרו אותי מהשינה. הרשימות נושאות את התאריכים. אינני מוצא עוד זמן להעתיקן. התחלתי בכתבת הספר השני (מחברת היומן השנייה) כדי לרשום יום יום את מה שראוי לציון. כך נשאר הפתקאות מונחות. עתה אני מבקש מאבי הטוב שיכתוב אותן למעני בספר הזה, בסדר שבו נתהוו (שם, עמ' 43-44).

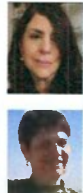
הדברים משקפים את חששו של הרצל משחיתות פנימית שעלולה לסכן את הצלחתו של הרעיון הציוני. הוא מציע להטיל על הנוכלים עונשים כבדים כדי להרחיקם מהתנועה, ורומז לשערוורית פנמה שבה קרסה ב-1892 חברת תעלת פנמה על רקע שחיתות רחבת היקף ושוחד לפוליטיקאים. המשפט האחרון, "נמזג את כל הציונים", מעיד על שאיפה לאחדות – לא תנועה מפוצלת של בעלי אינטרסים אישיים, אלא גוף מלוכד שפועל למען מטרה משותפת.

שליטה על המידע הרגיש המתועד ביומניו. מתוך רצון להגן על דמותו ועל דמות התנועה הציונית בראשית דרכה השמיטו תחילה העורכים והמתרגמים קטעים מהיומנים, אך עם השנים גברה המחויבות לאמת ההיסטורית. כיום אפשר לעיין בהם בנוסחם המלא, כפי שנכתבו בשעת מעשה. □

הארכיון הציוני המרכזי הוא הארכיון ההיסטורי של התנועה הציונית, ושומר בו תיעוד נרחב על תולדות המפעל הציוני בארץ ובעולם. אפשר לעיין בקטלוג המקוון באתר zionistarchives.org.il או באולם הקריאה של הארכיון בתיאום cza@wzo.org.il מראש

סוזן ברנס אוצרת ארכיון הרצל בארכיון הציוני המרכזי. בוגרת לימודי בנקאות ומימון ב"KV Business School", צ'ירך

אילת הלל כהן אורנג ראש יחידת חינוך והדרכה בארכיון הציוני המרכזי. מוסמכת מנמת אוצרות של אתרי מורשת במחלקה לאמנות באוניברסיטת בן-גוריון

חילופי משמרות
45 העמודים הראשונים כתובים בכתב ידו המוכר של הרצל, אך אז חל לפתע שינוי

למרות שבצוואתו ביקש הרצל לפרסם את כתביו, מותו המוקדם הוליד מאבקי